

зданий, однако должна подчиняться морфологической основе.

Список литературы:

Conzen, M.R.G.: Morphogenesis, morphological regions and secular human agency in the historic townscape, as exemplified by Ludlow. Urban historical geography (eds: Denecke, D. and Shaw, G.), 1986, Cambridge University Press, p.25

Caniggia, G. and Maffei, G.L.: Architectural composition and building typology: interpreting basic building, Alinea Editrice, Firenze, 2001, p.10.

Digital Map Room, a spin-off of the Geshel Galicia Cadastral Map and Land Owner Records Project // <https://www.geshelgalicia.org/projects/the-maps-project/>

Whitehand J.W.R.: British urban morphology: Conzenian tradition, International seminar on urban form, 2001 Urban morphology, 5 (2), – p.103-109

Бевз М.В., Завдання збереження та регенерації цінних архітектурно-містобудівних комплексів історичних міст / М. В. Бевз // Проблеми розвитку міського середовища. – 2011. – Вип. 5–6. – С. 15–23.

Вечерський В.В., Спадщина містобудування України// Київ, 2003.– 560 с.

Вечерський В.В., Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України. – К.: НДІТІАМ, 2002. – 592 с

Кравцов С., Принципи регулярного містобудування Галичини XIV – XVII ст.//Львів, 2007. – 121 с.

Каплінська М. В., Архітектурно-містобудівні принципи регенерації ринкових площ історичних міст західного регіону України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.01 – “Теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури” / М. В. Каплінська — Львів, 2015 — 263с.

Рибчинський О.В., Формування і ревіталізація середмість історичних міст України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.01 – “Теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури” / О.В. Рибчинський, Львів, 2017.– 438 с.

Публічна кадастрова карта України; Режим доступу: <https://map.land.gov.ua/kadastrova-karta>

Черкес Б.С., Національна ідентичність в архітектурі громадських центрів столичних міст в умовах ідеологічної детермінації: дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.01 – “Теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури” / Б.С.Черкес, Львів, 2006. — 402 с.

Ясінський М.Р., Відтворення кварталів рядової забудови центральних частин малих історичних міст: дис. на здобуття наук. ступеня канд. арх.: спец. 18.00.01 – “Теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури” / М.Р.Ясінський, Львів, 2018. – 303 с.

Янковская Ю. С. Архитектурный объект: образ и морфология : автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра архитектуры : спец. 18.00.01 "Теория и история архитектуры, реставрация и реконструкция историко-архитектурного наследия» / Ю. С. Янковская. — М., 2006. — С. 9, 33.

Tiutina L.V.

Postgraduate Student.

National Academy of Fine Art and Architecture

RENOVATION OF THE FACADES OF THE HISTORICAL BUILDING OF THE CITY

Tiutina L.V.

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

ОСОБЛИВОСТІ РЕНОВАЦІЇ ФАСАДІВ ІСТОРИЧНОЇ ЗАБУДОВИ МІСТ

Summary. Renovation of historic buildings is an important function of maintaining the architectural and spatial framework. Paradigms change, social needs and styles shift. Therefore, the old buildings should be renovated and modernized. Therefore, the article will outline the general provisions on the procedure and opportunities for the restoration works of buildings of historical urban development and the renovation of their facades. There must be conditions to preserve the authenticity of the architecture and to modernize the architecture.

Анотація. Оновлення фонові забудови є важливою функцією підтримання архітектурно-просторового каркасу, в якому такий вид забудови співіснує з пам’ятками архітектури. В часовому векторі змінюються життєві парадигми, відбуваються зрушення соціальних потреб та стилів, тому все, а особливо пластична мова будівель має оновлюватись та осучаснюватись. Тому в статті дослідження будуть висвітлені узагальнені положення щодо процедури та можливостей проведення відновлювальних робіт будівель історичної забудови міст (особливо реновації їх фасадів) – як за умови збереження автентичності пластичної мови архітектури, так і за умови її осучаснення

Key words: modern architecture, renovation, plastic architecture, facade, reconception,, modernization, overhanging facade.

Ключові слова: сучасна архітектура, реновація, пластична мова архітектури, фасад, реконцепція, реставрація, модернізація, сигнація, нависний фасад.

Постановка проблеми. Дослідити, проаналізувати та надати рекомендації щодо можливостей видозмінення та покращення фасадів історичної забудови.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед огляду історико-бібліографічних джерел зустрічається книга «Архітектурно-історичне середовище» Пруцина О., Римашевського Б., Борусевича В., де мова йде про особливості реставраційних робіт фасадів в містобудуванні та контексті вулиць: «В системі окремого будинку з його службами і розміщенням будівель у фронтальному ряду вулиці, особливо в співвідношенні ширини вулиці та висоти жилих будинків, ясно простежувалася підпорядкованість, визначала основу історичного західно-європейського містобудування. Крім того, при всьому різноманітті деталей і пластики фасадів всі будівлі згідно об'єму і масштабу в системі вулиці в тій чи іншій системі були взаємозалежні. Знання цих взаємозв'язків, а також відчуття естетики і художньої системи образу будівлі поряд з натурним дослідженням допомагають сучасному реставраторові відтворити у всій повноті первісний вигляд історичної споруди» [8, с. 408].

Російський історик Н. Ф. Гуляницький у своїх доробках наголошує про важливість збереження фонові («рядової») забудови, як важливого кластеру збереження історичного простору: «рядова забудова історичних міст в своїй більшій частині не підлягає охороні. Однак при збереженні міста як єдиного пам'ятника архітектури рядова забудова розглядається як один з найважливіших елементів організації просторової міської структури і як історичне середовище міста, необхідне для сприйняття унікальних будівель, як «архітектурний фон» [2].

Варто зазначити напрацювання «Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект» Л.В. Прибеги, де мова йде безпосередньо про доцільність та регламентованість реновації в історичній забудові: «для відтворення структурної та композиційної цілісності історично успадкованого просторового каркаса та виявлення на цій основі характеру традиційного середовища можуть застосовуватися реставраційні відновлення втрачених історичних споруд, вкраплення об'єктів нового будівництва в зруйновані ділянки містобудівної тканини у параметрах історичного усталеного просторового каркаса відповідного середовища. Для забезпечення життєздатності середовища відповідного утворення мають проводитися роботи, спрямовані на функціональну реабілітацію і адаптацію забудови, її реновацію, а також допускається модернізація маловирзних споруд, що не належать до пам'яток. Комплекс, заходів, що переважно обмежується модернізацією і реновацією існуючої забудови та спорудженням об'єктів сучасної архітектури, спрямовується на структурне і функціональне оновлення відповідних утворень у параметрах, адекватних їх традиційному устрою.» [7, с. 304]

Фоновію забудовою, за висловлюваннями Кімеєвої Т.І., зацікавились у 1970-ті роки, висунувши щодо пам'яток архітектури тезу про збереження поряд з самим об'єктом навколишнього просторового середовища [4, с. 72 -79].

Стаття Соколовської О.Ю. «Об'ємно-планувальні принципи і методи реновації масової житлової і громадської забудови» підводить до висновків, що вітчизняний досвід як загальної реновації так і реновації фасадів теоретично є слабо розкритим і в більшості кращим прикладом є закордонний досвід. [10, с. 80 -86].

Також щодо останніх досліджень було розглянуто інтернет ресурси закордонного досвіду реновації фасадів.

Виділення невирішених на сьогоднішній частин загальної проблеми. Зазначені вище у попередньому розділі питання не є достеменно вирішеними, тому ми беремо на себе зобов'язання більш ширше освітити сферу реновації фоновію забудови історичних міст та надати комплексні рекомендації.

Мета статті: Дослідити та проаналізувати методи реновації фасадів в контексті історичної забудови міст з урахуванням їх осучаснення та збереження історичного просторового каркасу оточуючого середовища.

Виклад основного матеріалу. З плином часу багато фасадів в історичній забудові міст втратило свій належний вигляд внаслідок дії антропогенних, геологічних або топологічних факторів. Задля покращення цього становища, варто проводити ряд процедур щодо реновації фоновію забудови. Згідно нормативної документації визначенням фоновію забудови історичних міст може слугувати твердження в ДБН Б.2.2-3:2012 де мовиться: «Традиційна масова забудова історичної частини населеного місця, що фіксує історичне розпланування і є за своїм масштабом і архітектурою органічною складовою історичного середовища. Вона не має самостійної художньої цінності, але разом з пам'ятками і значними історичними будівлями складає цілісні містобудівні утворення.» [3 с. 5]. Це історично цінні будівлі, але вони не є пам'ятками архітектури.

Реновація фасадів – це процес їх оновлення за наявності морального та матеріального зношення. Застосування такої процедури можливе лише в фоновію забудові історичних міст і в жодному випадку не можливе до значних пам'яток архітектури.

Історична забудова міст включає в себе як і пам'ятки архітектури, так і фонові будівлі, що не мають культурної цінності, але є важливою допоміжною складовою даного середовища. Реновація фасадів – це процес їх оновлення за наявності морального та матеріального зношення. Така процедура може включати в себе комплекс дій щодо приведення її до належного стану, а саме: сигнацію, реконструкцію, введення нових сучасних фасадних систем.

Варто зазначити, що реновація у повній мірі не може застосовуватися до значимих пам'яток

архітектури, оскільки вони потребують максимального автентичного збереження, коли в той самий час фонова забудова може піддаватися значним трансформаціям. Комплекс реноваційних дій визначається в залежності від того, в якому стані перебуває об'єкт.

Тому перш за все варто окреслити ширше розуміння обсягу робіт та задач в практичному застосуванні поняття «реновація». Процедура оновлення фасаду будівлі проводиться поетапно. Реновація починається з детального дослідження будівлі та її ближчого оточення, встановлення головних історичних особливостей та значень, аналізу можливості збереження культурних нащадків (за їх наявності). Проводяться історико-бібліографічні та архівні дослідження, збір і аналіз графічних та фотоматеріалів, що можуть нам розповісти щось про існування будівлі в часі і визначення вартих для збереження її фрагментів. Опісля проводиться обмір, фотофіксація, фіксація окремих деталей будівлі.

Під час та опісля подібних заходів приймаються рішення як та яким чином має проводитись реновація. Які мають бути проведені дії, щоб відновити та осучаснити будівлю.

В розробленні проектної пропозиції групою фахівців мають бути включені декілька умов, на які мають зважати розробники – це оточуюче середовище, композиційна цілісність фасаду будівлі та модернізація.

Венеційська Хартія зазначає: «Елементи, яким належить замінити відсутні частини, мають гармонійно вписуватись у загальну форму пам'ятки, але водночас і відрізнятися від автентичних фрагментів, щоб запобігти фальсифікації пам'ятки як документа історії та твору мистецтва.

Доповнення допустимі лише в разі, якщо за їх виконання залишаються незайманими всі варті уваги частини споруди, її традиційне оточення, композиційна рівновага та зв'язок із навколишнім середовищем». [6, с.335].

Коментар з Венеційської Хартії хоч і здебільшого стосується архітектурних пам'яток, проте його застосування може бути доцільним і для фонові історичної забудови.

Одним з методів, що може бути включеним в загальне поняття «реновація будівлі» є реконструкція. Це спектр робіт, що передбачає глобальні зміни та реорганізацію будівлі як в геометричних параметрах так і в функціональному застосуванні об'єкта; вторгнення в матеріальну й конструктивну структури та їх видозмінення.

Проектувальникам варто звернути увагу на Краківську хартію (2000 р.), де виділяється особлива увага реновації в сучасному напрямку розвитку архітектури і в жодному випадку не копіювання під те, що було. «Реконструкції великих частин будинку "в його історичному стилі" треба уникати. Реконструкція дуже малих архітектурних фрагментів може стосуватись винятково при умові опертя на прецедентну і незаперечну документацію. Якщо для вживання

споруди необхідно виконати більші просторові чи функціональні частини – вони повинні проектуватися в дусі сучасної архітектури.» [5].

А також подібне твердження зазначене в Ризькій Хартії: «Копіювання культурної спадщини в принципі є підміною свідчення минулого; кожен архітектурний витвір має відображувати той час, коли він створений. З довіллям нові будівлі можуть підтримувати контекст історичного середовища [9].

Подібні твердження, що застосовуються здебільшого для пам'яток архітектури цілком можуть задовольняти вимоги реновації фасадів історичної забудови. Вони попереджають від умисного копіювання історизму та стримування розвитку, еволюції архітектури.

В 2017 році було завершено реконструкцію київського Центрального універсального магазину (ЦУМ) по вул. Хрещатик. В композиційній ритмічній впорядкованості елементів фасаду було оновлено матеріальну структуру, зокрема змінено скління. Маштаб вікон, на відміну від попереднього вигляду, було збільшено і оснащено медіа-системами. Так історичний фасад включив в себе нові сучасні технічні системи.

Маючи подібний приклад, можна говорити про те, що реконструкція в умовах історичного середовища може включати в себе введення нових сучасних конструктивних елементів на фасад фонові забудови: нависних вентилятованих фасадів, екологічно-органічні панелі, медіа-фрагменти і т.д.

Такі засоби особливо актуальні при питаннях реконцепції будівлі та покращення її енергоефективності. Процес пристосування старої будівлі під нові функціональні вимоги може обернутися процесом нових добудов до будівлі, що змінюватиме вигляд фасаду.

Ще одним узагальненим методом реновації будівлі може бути сигнація. Іноді, щоб відокремити відтворені частини від справжньої матеріальної структури, їх виділяють шляхом сигнацій – вставок, які умисно відрізняються за кольором або фактурою. Основна вимога до подібного – щоб додавання нових складових фасаду було композиційно коректним, при цьому не спотворюючи загальну композицію, тримаючи її змістовність.

Такий досвід на нашу думку є позитивним, оскільки він є максимально правдивим, по відношенню, як до оточуючого середовища, так і для глядача –фрагменти та матеріали відповідають своєму, належному в часі втручання У будівлю.

Як приклад таких дій можна навести Музей Морецбург (Галле, Німеччина)

У 15-го столітті це був замок в дусі готичної воєнної архітектури. «З 17-го століття частина замкового комплексу перебувала у стані руїни аж до 2008 року, поки не була проведена загальна реновація за проектом архітектурного бюро NietoSobejanoArquitectos.» [1].

Їх головна мета була осучасненні та відновленні замку, зберігаючи ті рештки

нашарувань віків, що лишилися до сьогодні. Звернувшись до методу сигнації, вони надбудували над автентичними стінами об'єм зі світло-прозорих конструкцій, що доповнивши модернізував будівлю, її функціональну значимість та фасад.

Висновки та пропозиції:

Отже, реновація фасаду фонові забудови в історичному середовищі є широким процесом, що включає в себе дослідження та аналіз історії формування, існування загального стану будівлі. Проведення аналізу її іконографії в історичному спектрі, а також естетично-композиційних якостей. В залежності від умов пам'ятки, умов оточуючого середовища, загальної композиційної доцільності та модернізації розробляється проектна документація. Мають бути враховані умови збереження тієї автентичності (за умови історичної значимості), що досягла часу реновації та безпосередньо сучасного оновлення. Реновація може відбуватися за допомогою реконструкції та сигнації.

Сучасний фасад архітектури має широку палітру засобів самовираження. Мова йде про навісні панелі вентиляваного фасаду, медіа-системи чи навіть динамічні елементи та інші. Під час підготовки проектною документації реновації будівлі подібні елементи можуть бути застосовані. Рівень втручання таких нововведень залежить від досліджень історичності конкретної будівлі, її матеріальної структури та навколишнього простору.

Список літератури:

1. А як у інших? Іноземний досвід реновації історичних будівель [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.citylab.org.ua/26-a-yak-u-inshyh.html>.
2. Гуляницький, Н. Ф. О современном значении понятия «памятник архитектуры» [Электронный ресурс] / Н. Ф. Гуляницький // Теория УДК 727.2 (043.2)

и практика реставрационных работ (ArtConservation: социал. специализ. ресурс информ. содейств. в сфере сохр., консерв. и реставр. памятн. матер. культ) – М.: НИИТИиППСА, 1972. – № 3. URL: <http://art-con.ru/node/5595> (дата обращения 15.03.2019).

3. ДБН Б.2.2-3:2012 Склад та зміст історико-архітектурного опорного плану населеного пункту – Київ: Мінрегіон України, 2012. – 21 с.) с. 5.

4. Кімеєва Т.И., Юдин М.О. — Формування методики реставрації об'єктів архітектурної спадщини: історичний аспект // Genesis: історичні дослідження. – 2019. – № 3. – С. 72 - 79.

5. Міжнародна хартія з охорони та реставрації архітектурно-містобудівної спадщини (Краківська хартія 2000 р.) Краків - Вавель, 26 жовтня 2000 року

6. Пам'яткознавство: правова охорона культурних надбань : зб. док. / Ін-т культурології Акад. мистецтв України ; редкол.: Богуцький Ю. П. та ін. ; упоряд.: Прибега Л. В. [та ін.]. — Київ : Ін-т культурології Акад. мистецтв України, 2009. – 416 с. – 335с.

7. Прибега Л.В. Охорона та реставрація об'єктів архітектурно-містобудівної спадщини України: методологічний аспект. – К.: Мистецтво, 2009. – 304 с.; іл.

8. Пруцин О. І. Архітектурно-історичне середовище / О. І. Пруцин, Б. Римашевский, В. Борусевич., 1990. – 408 с.

9. Ризька хартія з автентичності та реконструкції історичних об'єктів у контексті збереження культурної спадщини/ Регіональна конференція «Культурна спадщина: автентичність і історична реконструкція». – Рига, 2000 р.)

10. Соколовська Ю.С. Об'ємно – планувальні принципи і методи реновації масової житлової і громадської забудови [Текст] / Ю.С. Соколовська // Науковий журнал «Молодий вчений». – 2016. – № 1, частина 3. – С. 80-86